

جغرافیا و روابط انسانی، پاییز ۱۴۰۴، دوره ۸، شماره ۳، صص ۵۸۶-۵۶۹

شناسایی ظرفیت‌های گردشگری آب در استان خوزستان

سمیرا میرزایی^۱، معصومه فروزانی^۲، منصور غنیان^۳

۱. فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، دانشکده مهندسی زراعی و عمران

روستایی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، ملاتانی، ایران، mirzaees400@gmail.com

۲. دانشیار، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، دانشکده مهندسی زراعی و عمران روستایی، گروه ترویج و

آموزش کشاورزی، ملاتانی، ایران، m.forouzani@asnrukh.ac.ir

۳. استاد، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، دانشکده مهندسی زراعی و عمران روستایی، گروه ترویج و

آموزش کشاورزی، ملاتانی، ایران، m_ghanian@asnrukh.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۲۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۸/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۸

چکیده

گردشگری از مهم‌ترین فعالیت‌های اقتصادی در جهان امروز است که از نظر درآمدزایی و ایجاد اشتغال از جمله صنایع دارای رشد سریع است و به اقتصاد محلی، ملی و جهانی کمک می‌کند. اخیراً گردشگری مبتنی بر طبیعت در این صنعت مورد توجه گردشگران قرار گرفته است. در همین زمینه، مناطقی که دارای منابع آبی هستند می‌توانند تجربیات متنوعی در رابطه با آب به گردشگران ارائه دهند. گردشگری به منابع آبی پتانسیل زیادی می‌دهد و توسعه‌ی این منابع جذاب را تسهیل می‌کند. این در حالی است که برنامه‌ریزی برای توسعه گردشگری آبی مستلزم شناسایی ظرفیت‌های آبی در هر منطقه است. در واقع شناخت ظرفیت‌های هر منطقه این امکان را می‌دهد تا راه‌های توسعه آن را بر اساس وضع موجود و توان منطقه به طور متناسب شناسایی کرد. بر همین اساس مطالعه حاضر به منظور شناسایی مناطق دارای پتانسیل گردشگری آب در استان خوزستان طراحی و اجرا گردید. برای دستیابی به این هدف از روش مصاحبه و مشاهده استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش، دست‌اندرکاران گردشگری آب در نواحی روستایی و شهری شهرستان‌های دارای جاذبه‌های گردشگری در استان خوزستان بودند. نمونه‌ای به روش هدفمند به تعداد ۵۰ نفر از بین واجدان شرایط که دارای آگاهی و دانش در مورد گردشگری آب بودند، از چهار شهرستان اهواز، دزفول، شوشتر و شادگان انتخاب شد. نتایج نشان داد که بیش از نیمی از جاذبه‌های گردشگری در مناطق مورد مطالعه در استان خوزستان، مربوط به گردشگری آب می‌باشد؛ همچنین شهرستان دزفول دارای بیش‌ترین جاذبه‌ی مربوط به گردشگری آب است. علاوه بر این، توسعه‌ی گردشگری آب در مناطق روستایی و یا شهری در سطح استان خوزستان، باعث افزایش امکانات و زیرساخت‌های منطقه‌ای و ایجاد اشتغال و افزایش درآمد برای مردم محلی بخصوص جوانان شده است؛ همچنین ساکنین چنین مناطقی با رضایت از توسعه‌ی گردشگری آب و حضور گردشگران در منطقه خود، از توسعه‌ی بیشتر آن استقبال می‌کنند.

کلمات کلیدی: استان خوزستان، طبیعت‌گردی، پتانسیل‌های گردشگری، گردشگری آب

یکی از بخش‌هایی که در صنعت گردشگری مورد توجه گردشگران و جهانگردان قرار گرفته است، صنعت بوم‌گردی^۱ یا گردشگری مبتنی بر طبیعت است که توسعه‌ی آن می‌تواند با ایجاد فرصت‌های شغلی، منافع اقتصادی بی‌شماری را به‌طور مستقیم متوجه مردم بومی کشورها کند. در واقع بخش بسیار مهمی از فعالیت‌های گردشگری در دنیا، مبتنی بر بهره‌مند شدن از طبیعت است. چشم‌اندازها و مناظر زیبای طبیعت مانند سواحل دریاها، دریاچه‌ها، تالاب‌ها و غیره از کانون‌ها و جاذبه‌های گردشگر پذیر هستند (مهراب قوچانی و همکاران، ۱۳۹۸). یکی از اشکال مختلف گردشگری در طبیعت، گردشگری آب است، گردشگری به منابع آبی پتانسیل زیادی می‌دهد، زیرا توسعه چنین منابعی جذابیت بیشتری دارد. مناطقی که دارای منابع آبی هستند می‌توانند تجربیات بسیار متنوعی در رابطه با آب ارائه دهند، مانند هتل‌های شناور، احیای ایده‌ها و شیوه‌های سنتی مرتبط با آب که از آغاز تاریخ تا به امروز در جوامع حضور داشته است، مانند چشمه‌های آب گرم که خواص درمانی آن‌ها می‌تواند سلامت جسمی و روانی فرد را افزایش دهد (فولگادو فرناندز^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). در سراسر جهان، ماهیگیری، قایقرانی، شناور شدن و لذت بردن از طبیعت در رودخانه‌ها و اطراف آن از فعالیت‌های محبوب گردشگران و همچنین بسیاری از ساکنان نزدیک به این منابع مبتنی بر آب است (میبز^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). به همین دلایل است که گفته می‌شود آب محور اصلی گردشگری در طبیعت یا فضای باز است. تقاضای گردشگری آبی توسط مردم، برنامه‌ریزی نشده و طبیعی است. گردشگری آبی، در واقع شامل فعالیت‌های تفریحی یا سفر با هدف لذت از چشم‌انداز طبیعی و شکل مصنوعی آب‌های حمل شده در فضای باز و در عین حال لذت بردن از منظره آب‌ها است. (فاچرودین و لوییس^۴، ۲۰۱۶). در واقع این نوع از گردشگری شبیه نوعی از گردشگری ترکیبی است که می‌تواند شامل: عرضه فعالیت‌های فراغتی گوناگون در زمینه‌های ورزشی، حیات وحش، چشم‌اندازهای طبیعی جذاب، آبشارها، یادمان‌های تاریخی، خوراک و مهم‌تر از همه، آب؛ یعنی دریا، دریاچه، رودخانه، چشمه‌های آب معدنی، استخرهای شنا و آداب و رسوم محلی و جاذبه‌های مردم‌شناسی و هنرهای سنتی، مراکز خرید و مانند آن باشد که همه دارای ارزش تفریحی بالایی به‌ویژه برای گردشگری محلی است (مطیعی‌لنگرودی و نصرتی، ۱۳۹۰). در این زمینه، آب‌های داخلی اهمیت زیادی برای تفریح و گردشگری پیدا می‌کنند و فعالیت‌های مرتبط با آن‌ها و سرمایه‌گذاری‌های ترویج شده برای احراز صلاحیت آن‌ها متنوع است. مردم محلی نیز از فعالیت‌های متنوع گردشگری مربوط به محیط‌های رودخانه‌ای حمایت

¹ Ecotourism

² Folgado-Fernandez

³ Mimbbs

⁴ Fachrudin & Lubis

می‌کنند (کاسترو و گومز، ۲۰۲۰). انواع مختلف آب می‌توانند چندین نوع گردشگری آبی را به وجود آورند، مانند گردشگری رودخانه‌ای، گردشگری دریایی، گردشگری ساحلی، خورشید و دریا، گردشگری مخازن، دریاچه‌ها و استخرهای طبیعی، چشمه‌های آب گرم، سلامت و رفاه، اوقات فراغت فعال و گردشگری ماجراجویی (موریرا و سانتوس، ۲۰۱۰). فعالیت‌های گردشگری و تفریحی با حمایت منابع آب محلی دارای تأثیرات اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی است که عبارتند از: افزایش خدمات هتل و رستوران؛ تشویق فعالیت‌های هیجانی و ورزشی؛ افزایش فعالیت تجاری مرتبط با تفریح و ورزش؛ افزایش تقاضا برای کالاها و خدمات شخصی؛ تشویق به برخوردهای فرهنگی بین گردشگران و ساکنان؛ توسعه زیرساخت‌ها و افزایش رفاه محلی و تبادل تجربیات و به اشتراک گذاری دانش (کاسترو و گومز، ۲۰۲۰). با این حال، امکانات زیرساختی و توسعه منطقه‌ای مبتنی بر گردشگری برای دستیابی به حداکثر سود گردشگری آبی بسیار ضروری است. ارزش‌های ملموس و ناملموس گردشگری تنها با ایجاد رابطه متقابل مستقیم بین گردشگری و آب به دست می‌آید (گوناتیلکا، ۲۰۱۹). در واقع، اگر مقامات محلی به تنهایی یا به طور مشترک با سرمایه‌گذاران خصوصی اقدام کنند، می‌توان از پتانسیل تفریحی مناطق حاشیه رودخانه، با ترکیبی از مناظر و ورزش‌های آبی، به روش‌های کاملاً متفاوت از استراحتگاه‌های ساحلی بهره‌برداری کرد (سانتوس و کونا، ۲۰۰۸).

در میان استان‌های ایران، استان خوزستان به دلیل برخورداری از تاریخی غنی و کهن، بهره‌مندی از زیرساخت‌های محوری مناسب، جاذبه‌های طبیعی زیبا و ارزشمند، وجود جاذبه‌های بر جا مانده از هشت سال دفاع مقدس، برخورداری از اماکن و جاذبه‌های مذهبی متعدد، تنوع قومیتی و غیره همواره به عنوان یکی از مهم‌ترین مقاصد گردشگری مطرح است و دارای ظرفیت بسیار بالایی در زمینه توسعه گردشگری می‌باشد و با وجود ۳۰ منطقه نمونه گردشگری می‌تواند در صورت برنامه‌ریزی بهینه به یکی از قطب‌های گردشگری در سطح ملی و بین‌المللی تبدیل گردد (خادم‌الحسینی و همکاران، ۱۳۹۴). این استان خوزستان با مساحت ۶۴۰۰۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی ایران در کرانه خلیج فارس و اروندرود قرار دارد و پنجمین استان پر جمعیت کشور است. از میان جاذبه‌های طبیعی گردشگری استان خوزستان می‌توان به مناطق جنگلی حفاظت‌شده‌ی دز، کرخه، مَنگشت و شیمبار، دریاچه‌ی پشت سدهای دز، شهید عباسپور، کرخه، مارون و کارون، آبشارهای شیوند ایزه، شوشتر و آبشار شوی در

¹ Castro & Gomes

² Moreira & Santos

³ Gunathilaka

⁴ Santos & Cunha

سردشت دزفول، جزیره مینو در خرمشهر و اسکله و کشتی‌های بندر امام خمینی، خرمشهر و هندیجان و غیره اشاره نمود (امانپور و همکاران، ۱۳۹۲). در این میان، وجود سازه‌های آبی تاریخی متعدد در استان و سدهای مخزنی متعدد و عظیم در هر یک از حوضه رودخانه‌های کارون (سد شهید عباسپور)، دز، کرخه و مارون و غیره؛ تالاب‌های بین‌المللی از جمله شادگان، هورالعظیم، تالاب بامدژ اهواز و تالاب میانگران ایزه و غیره از جمله جاذبه‌های اصلی گردشگری آب و از پتانسیل‌های مهم این استان برای جذب گردشگران به شمار می‌روند (اسماعیل‌زاده و صالح‌پور، ۱۳۹۵؛ مهربان قوچانی و همکاران، ۱۳۹۸) که برای راه‌اندازی ورزش‌های آبی نیز مناسب هستند و ایده‌های متنوعی از گردشگری ورزشی را به ارمغان می‌آورند. وجود بازارهای مختلف گردشگری ورزشی در سایر نقاط جهان، این واقعیت را برجسته کرده است (یانگ^۱، ۲۰۲۱).

یکی دیگر از منابعی که در سال‌های اخیر به‌عنوان جاذبه‌ی گردشگری مطرح شده است، سدها هستند. سدها باعث ایجاد سطح وسیع آبی در یک منطقه شده و محیطی آرام را برای گردشگران فراهم می‌کنند. حضور در کنار آب برای مردمان همه کشورها جذاب است، برای ایرانیان نیز از دیرباز، آسودن در کنار چشمه‌ها و رودها مورد توجه بوده و اوقات فراغت را در این محیط‌های باصفا گذرانده‌اند، برای مثال سد کرخه در ایام نوروز برای بازدید عموم قابل استفاده است و خانواده‌های خوزستانی در این ایام از محیط طبیعی و دریاچه پشت سد استفاده می‌کنند. یکی دیگر از سدهایی که در حوالی مسجد سلیمان و ایزه از سایت‌های گردشگری محسوب می‌شود، سد کارون یا سد شهید عباسپور است و برای مردم محلی، دریاچه پشت سد به‌عنوان یک مکان تفریحی منحصربه‌فرد قابل استفاده است. در ضمن در نزدیکی سدها، معمولاً طبیعت بکر و دست‌نخورده وجود دارد و همین موضوع به رونق گردشگری در سدها می‌افزاید (رحیمی و رنجبر دستنایی، ۱۳۹۱). با این وجود، بررسی متون و منابع علمی معتبر گویای آن است که تا کنون آنچنان که باید به موضوع توسعه‌ی گردشگری آب در استان خوزستان توجهی نشده و این ظرفیت ویژه مغفول مانده است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف شناسایی ظرفیت‌های گردشگری آب در این استان، کمک خواهد کرد تا ضمن شناسایی پهنه‌های مستعد و بررسی ظرفیت توسعه‌ی گردشگری آب راهگشای مسیر مطالعات حوزه‌ی گردشگری آب باشد.

برخی از پژوهش‌هایی که در ارتباط با گردشگری در استان خوزستان و همچنین گردشگری آب انجام شده به شرح زیر است: نتایج پژوهش ادهم ملکی و همکاران (۲۰۱۵) با عنوان گردشگری آب، راهبردی برای توسعه پایدار استان خوزستان نشان داد که مهم‌ترین فرصت پیش روی صنعت گردشگری در استان خوزستان، مستعد بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری برای استفاده از

^۱ Yang

منابع طبیعی و انسانی و افزایش توجه دولت به برنامه‌ریزی و تشویق سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی است. محمدی ده چشمه و داری‌پور (۱۳۹۵) در مطالعه خود با عنوان امکان‌سنجی توسعه منطقه‌ای بر پایه صنعت گردشگری در استان خوزستان با استفاده از مدل ترکیبی تحلیل مکانی FAHP- GIS به این نتیجه دست یافتند که شهرستان اهواز به‌عنوان برخوردارترین شهرستان، بیشترین ظرفیت را برای توسعه منطقه‌ای ایجاد نموده است. همچنین شهرستان‌های بندر ماهشهر و آبادان به‌عنوان شهرستان‌های نسبتاً برخوردار و سایر شهرستان‌های استان به‌عنوان شهرستان‌های کمتر برخوردار از لحاظ قابلیت‌های گردشگری مؤثر در توسعه منطقه‌ای شناسایی شدند. در این راستا وجود جاذبه‌های گردشگری مذهبی و جاذبه‌های تاریخی با ارزش ۰/۱۹ و جاذبه‌های فرهنگی- یادمانی با ارزش ۰/۱۶ بالاترین ارزش وزنی را به خود اختصاص داده‌اند. موریرا و سانتوس (۲۰۱۰) در پژوهش خود با عنوان فرصت‌های جدید برای محیط‌های آبی. گردشگری رودخانه و فعالیت‌های اوقات فراغت آبی در پرتغال، به این نتیجه رسیدند که با توجه به گردشگری رودخانه‌ای، فعالیت‌های دریایی و آبی به‌طور فزاینده‌ای در این کشور اهمیت پیدا کرده و زیرساخت‌های پشتیبانی از این فعالیت‌ها به سرعت گسترش یافته است. اسکله‌ها بازسازی شده‌اند، پروژه‌های کشتیرانی برای رودخانه‌ها، به‌ویژه در دورو، آراده و گوادیانا توسعه یافته‌اند، و بنادر دریایی و بندرهای تفریحی جدید در پروژه‌های احیای حاشیه رودخانه گنجانده شده‌اند. رودخانه‌های غیرقابل کشتیرانی عمده‌تاً محلی برای تفریحات ماهی‌گیری و غیررسمی در کنار ساحل هستند و نقش استراتژیکی در ایجاد بنادر و اسکله‌های دریایی در داخل، که از بیشترین پتانسیل برخوردارند، ایفا می‌کنند. فاجرو دین و لوبیس (۲۰۱۶) در پژوهش خود تحت عنوان برنامه‌ریزی برای منطقه کنار رودخانه به‌عنوان مقصد گردشگری آبی به منظور بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی در اندونزی، به این نتیجه رسیدند که اکثر پاسخ‌دهندگان موافق توسعه گردشگری آب بودند و تایید کردند که برنامه‌هایی برای چشم‌انداز و حفظ محیط زیست و حفظ کیفیت آب طراحی شده است. پاسخ‌دهندگان همچنین موافق بودند که مرز رودخانه با اسکله، به مبلمان خیابانی مجهز شده است و فعالیت‌های جشن‌های مذهبی و تعطیلات ملی در منطقه رودخانه باتوان-سیکامبینگ انجام می‌شود. با این حال، منطقه رودخانه باید به امکاناتی مانند بازارهای شبانه، رستوران‌ها، کافه‌ها، پارک‌ها و غیره مجهز شود. نتایج مطالعه فولگادو-فرناندز و همکاران (۲۰۱۸) با عنوان گردشگری آبی: یک استراتژی جدید برای مدیریت پایدار اکوسیستم‌ها و مناظر مبتنی بر آب در اسپانیا نشان می‌دهد گردشگری مبتنی بر آب می‌تواند باعث توسعه گردشگری با کیفیت شود و برای رفاه عمومی گردشگران بسیار مفید باشد، زیرا پاسخ‌دهندگان پس از تعطیلات خود، برخی پیشرفت‌ها را در کیفیت زندگی شخصی خود درک کردند. همچنین رضایت گردشگران و وفاداری آن‌ها نشان می‌دهد آب این پتانسیل را دارد که استراتژی‌های جدیدی را برای توسعه

ایجاد کند و بینش‌های مدیریتی مفیدی را برای شرکت‌های گردشگری و مناطق طبیعی مرتبط با منابع هیدروگرافی منعکس کند که این شرکت‌ها و مدیران مقصد بتوانند از منابع آب به‌عنوان ابزاری استراتژیک برای نوآوری و رقابت استفاده کنند. در این‌راستا، می‌توانند تجربیات جدیدی، فراتر از درمان‌های آب گرم درمانی/پزشکی سنتی (مانند یوگا و تمرکز حواس) به‌منظور جذب مشتریان جوان‌تر و بزرگ‌تر به کار گرفته شوند. نتایج پژوهش گوناتیلاکا (۲۰۱۹) با عنوان گردشگری آبی یک استراتژی جدید: ارزیابی کیفیت آب، چشم انداز و ارزش زیبایی شناختی مقاصد گردشگری منتخب در اینگیلیا سری لانکا، نشان داد منطقه مورد مطالعه فراتر از گردشگری سنتی، این پتانسیل را دارد که با اجرای یک چارچوب گردشگری آبی برنامه‌ریزی شده با سایر الزامات، گردشگری را احیا کند. پایداری منابع کنونی را تنها می‌توان با تبدیل اینگیلیا به مقصد گردشگری آبی حفظ کرد، زیرا آب و چشم انداز عناصر اساسی هستند که می‌توانند بین انواع مختلف گردشگری جایگزین ارتباط متقابل ایجاد کنند. فرناندز و همکاران (۲۰۲۰) نیز در پژوهش خود در بررسی معنی و نقش سواحل رودخانه‌ای در ارزش بخشیدن به مقصد با تأکید بر منابع آب و توسعه‌ی گردشگری در قلمرو ژئوپارک استرلا، به این نتیجه رسیدند که گردشگری رودخانه‌ای می‌تواند فعالیت‌های تفریحی زیادی به‌ویژه در تابستان فراهم کرده و کمک زیادی به توسعه‌ی گردشگری به نفع جوامع محلی کند.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ ماهیت و هدف، یک مطالعه کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها به صورت میدانی می‌باشد. به‌منظور شناسایی مناطق دارای پتانسیل گردشگری آب و جاذبه‌های مرتبط در برخی شهرستان‌های استان خوزستان، از تکنیک مصاحبه استفاده شد. گروه هدف پژوهش را دست‌اندرکاران گردشگری آب (گروه‌های اثرگذار و اثرپذیر شامل: مدیران، مردم محلی، صاحبان محلی کسب و کارهای مرتبط با گردشگری و غیره) در نواحی روستایی و شهری شهرستان‌های دارای جاذبه‌های مرتبط با گردشگری آب در استان خوزستان تشکیل دادند. نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام شد به طوری که تعداد ۵۰ نفر از اعضای جامعه آماری که دارای حداقل آگاهی و دانش در مورد گردشگری آب بودند، در چهار شهرستان دارای جاذبه‌های گردشگری آب شامل اهواز، شادگان، شوشتر و دزفول انتخاب شدند؛ این شهرستان‌ها به دلیل دارا بودن بیشترین جاذبه‌های گردشگری آب و قرار گرفتن در مجاورت منابع آبی مهم استان انتخاب شدند. اعضای نمونه شامل ۱۲ نفر از مدیران و مسئولین حوزه گردشگری، ۱۱ نفر از اعضای شوراهای اسلامی روستایی، و ۷ نفر از دهیاران مناطق روستایی مورد مطالعه و ۷ نفر از مردم محلی، صاحبان محلی کسب و کارهای مرتبط با گردشگری شامل ۳ نفر قایق ران، ۲ نفر راهنمای گردشگری، ۳ نفر

ماهی گیر، ۳ نفر فروشنده صنایع دستی و ۲ نفر مدیر رستوران بودند. ابزار جمع آوری داده ها مصاحبه به روش نیمه ساختارمند و مشاهده بود؛ مصاحبه ها با توجه به زمینه پژوهش، بر مبنای ۵ سوال اصلی مدیریت شدند که عبارتند از: (۱) جاذبه های گردشگری منطقه خود را نام ببرید؟ (۲) از بین جاذبه های ذکر شده، کدام یک مرتبط با گردشگری آب می باشد؟ (۳) گردشگری آب در این مناطق شامل چه تفریحاتی می شود؟ (۴) گردشگری آب چه تاثیری بر مناطق مستعد و زندگی مردم محلی دارد؟ (۵) آیا ساکنین از توسعه گردشگری آب و حضور گردشگران در منطقه استقبال می کنند؟ مدت زمان مصاحبه با هر فرد مصاحبه شونده، حدود یک ساعت به طول انجامید. در نهایت داده ها با استفاده از روش تحلیل محتوا بررسی شدند.

نتایج و بحث

۴- شناسایی پتانسیل ها و جاذبه های گردشگری در نواحی روستایی و شهری مناطق مورد مطالعه

با توجه به نتایج و اطلاعات به دست آمده از مصاحبه با پاسخگویان و تحلیل آن ها، پتانسیل ها و جاذبه های شناسایی شده و توضیحات به دست آمده در مورد بعضی جاذبه ها در هر شهرستان مورد مطالعه به شرح زیر ارائه می شود:

شهرستان اهواز

جدول ۱ جاذبه های گردشگری مهم در نواحی روستایی و شهری شهرستان اهواز را نشان می دهد. از بین ۱۳ جاذبه گردشگری شناسایی شده در این شهرستان، ۳۰/۷۶ درصد جاذبه های آبی می باشد که حاشیه رودخانه کارون با فراوانی (۱۱ نفر از پاسخگویان)، تالاب بامدژ با فراوانی (۸ نفر)، پل سفید با فراوانی (۶ نفر) و پل سیاه با فراوانی (۵ نفر) از شناخته ترین جاذبه های گردشگری آب در این شهرستان به شمار می روند. بر اساس نظر پاسخگویان، این شهرستان دارای ۳۸/۴۶ درصد جاذبه های گردشگری طبیعت، ۳۰/۷۶ درصد گردشگری تاریخی، ۲۳/۰۷ درصد گردشگری مذهبی و ۷/۶۹ درصد گردشگری فرهنگی می باشد و به برخورداری از گردشگری روستایی، سلامت و بیابانی اشاره ای نشده است. همانگونه که یافته های جدول ۱ نشان می دهد، مهم ترین جاذبه های گردشگری مرتبط به حوزه آب در نواحی روستایی و شهری شهرستان اهواز، تالاب بامدژ و رودخانه کارون است. بر اساس نظر پاسخگویان، تالاب بامدژ یکی از ارزشمندترین تالاب های ایران و منطقه دیدنی اهواز است. این تالاب دیدنی در فاصله ۴۰ کیلومتری شمال غربی اهواز و در همسایگی روستاهای بامدژ و طواهر قرار گرفته است. این تالاب به دو

زیستگاه خشکی و آبی تقسیم می‌شود و پوشش گیاهی غنی و ارزشمندی مانند خارشتر خزری، خارشتر ایرانی، خار پنبه، شیرین بیان و ... دارد. همچنین محل زندگی بسیاری از جانوران همچون مرغابی سانان، آبچلیک، اردک سرسبز، حواصیل، قو، عروس غاز و باکلان است. رودخانه کارون نیز، بزرگترین و طولانی‌ترین رود ایران است که در گذشته امکان کشتی‌رانی نیز در آن وجود داشته است. دسترسی رودخانه کارون به آب‌های بین‌المللی، بر اهمیت آن افزوده است.

جدول ۱- جاذبه‌های گردشگری در نواحی روستایی و شهری شهرستان اهواز

Table 1-Tourist attractions in rural and urban areas of Ahvaz County

گردشگری سلامت Health tourism	گردشگری مذهبی Religious tourism	گردشگری تاریخی Heritage tourism	گردشگری فرهنگی Culture tourism	گردشگری بیابانی Desert tourism	گردشگری طبیعت Nature tourism	گردشگری روستایی Rural tourism	گردشگری آب Water tourism	فراوانی پاسخ Frequency of answers	جاذبه‌های گردشگری Tourist attractions	ردیف No.
								۲	پارک جنگلی گمبوعه	۱
								۸	تالاب بامدژ	۲
								۱	پارک جنگلی شهروند	۳
								۱۱	حاشیه‌ی رودخانه کارون	۴
								۵	بقعه علی ابن مهزیار اهوازی	۵
								۲	کلیسای آرامنه	۶
								۱	گورستان باستانی زردشتیان	۷
								۱	خانه مایار	۸
								۳	سرای معین التجار	۹
								۱	کاخ‌های شیخ خزعل	۱۰
								۶	پل سفید (معلق)	۱۱
								۵	پل سیاه (راه آهن)	۱۲
								۳	هتل قو	۱۳

شهرستان دزفول

مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری در نواحی روستایی و شهری شهرستان دزفول در جدول ۲ آورده شده است. همان‌گونه که جدول نشان می‌دهد، بیش‌ترین جاذبه‌های گردشگری در این منطقه جزء گردشگری طبیعت (۹۰/۳۲ درصد) می‌باشند که ۶۱/۲۹

درصد آن مربوط به گردشگری آب است و از جمله آن‌ها می‌توان به آبشار شوی، سد و دریاچه دز، حاشیه‌ی رود دز، تالاب هور مزرعه، دره تویرون، دریاچه تمی، دره کول خرسون، دریاچه شهیون، چال کندی، کت‌های دزفول، آسیاب‌های آبی دزفول، تفریحگاه ساحلی دز (علی کله)، پل قدیم دزفول و دریاچه میانه اشاره کرد. همچنین از نظر پاسخگویان، این شهرستان دارای ۲۲/۵۸ درصد گردشگری تاریخی، ۱۶/۱۲ درصد گردشگری روستایی، ۹/۶۷ درصد گردشگری مذهبی، ۳/۲۱ درصد گردشگری سلامت و فاقد گردشگری بیابانی می‌باشد. بر اساس نظر پاسخگویان یکی از زیباترین آبشارهای ایران آبشار شوی یا آبشار تله‌زنگ نام دارد که از مکان‌های دیدنی دزفول در استان خوزستان محسوب می‌شود. در سال ۱۳۹۳ به‌عنوان نخستین اثر طبیعی استان خوزستان و سی و پنجمین اثر طبیعی کشور در فهرست میراث ملی و طبیعی کشور به ثبت رسید. این آبشار، بزرگ‌ترین آبشار طبیعی خاورمیانه محسوب می‌شود که در میان کوه‌های زاگرس جای گرفته است و از سطح دریا حدود ۴۵۰ متر ارتفاع دارد. ارتفاع خود آبشار از محل سرچشمه نزدیک به ۱۰۰ متر و عرض آن ۷۰ متر است که به نوبه خود، یکی از بلندترین آبشارهای ایران به حساب می‌آید. آب این آبشار مرتفع از دل کوهی که چورویک نام دارد، به پایین می‌ریزد و به‌صورت پله پله تا کف رودخانه جریان دارد و با عبور از صخره‌ها و مسیرهای پرپیچ‌وخم، سرانجام به رود دز سرازیر می‌شود. حجم آب خروجی آبشار در فصول مختلف سال متفاوت است و در فصل بهار به حداکثر خود می‌رسد. یکی دیگر از جاذبه‌ها و مکان‌های دیدنی دزفول، پل تاریخی و قدیمی آن به نام پل رومی یا پل ساسانی است. این پل که قدمت و تاریخ ساخت آن به دوران ساسانیان و زمان پادشاهی شاپور برمی‌گردد، در زمان حکومت‌های دیلمی، صفوی و پهلوی مرمت و بازسازی شده است.

جدول ۲- جاذبه‌های گردشگری در نواحی روستایی و شهری شهرستان دزفول

Table 2-Tourist attractions in rural and urban areas of Dezful County

ردیف No.	جاذبه‌های گردشگری Tourist attractions	فرآوانی پاسخ Frequency of response	گردشگری آب Water tourism	گردشگری روستایی Rural tourism	گردشگری طبیعت Nature tourism	گردشگری بیابانی Desert tourism	گردشگری فرهنگی Culture tourism	گردشگری تاریخی Heritage tourism	گردشگری مذهبی Religious tourism	گردشگری سلامت Health tourism
۱	آبشار شوی	۸	•	•	•	•	•	•	•	•
۲	تپه‌های سردشت	۳	•	•	•	•	•	•	•	•
۳	سد و دریاچه دز	۹	•	•	•	•	•	•	•	•
۴	حاشیه‌ی رود دز	۱۱	•	•	•	•	•	•	•	•
۵	دامنه‌ی کوه سگریون	۳	•	•	•	•	•	•	•	•

•	•	۱	دامنه‌ی کوه لپ سفید	۶
•	•	۱۰	تالاب هور مزرعه	۷
•	•	۸	دره توپیرون	۸
•	•	۶	دریاچه تمی	۹
•	•	۲	سالن کوه	۱۰
•	•	۲	روستای نورآباد	۱۱
•	•	۱	کوه لنگر	۱۲
•	•	۳	پارک جنگلی شقایق	۱۳
•	•	۷	تپه‌های باستانی چغامیش	۱۴
•	•	۶	دره کول خرسون	۱۵
•	•	۵	قلعه شاداب	۱۶
•	•	۱۰	دریاچه شهیون	۱۷
•	•	۶	دریاچه میانه	۱۸
•	•	۹	چال کندی	۱۹
•	•	۱۰	کت‌های دزفول	۲۰
•	•	۱۲	آسیاب‌های آبی دزفول	۲۱
•	•	۲	روستای لیوس	۲۲
•	•	۳	صوفی احمد	۲۳
•	•	۲	بقعه سبز قبا	۲۴
•	•	۸	تفریحگاه ساحلی دز (علی کله)	۲۵
•	•	۶	روستای پامنار	۲۶
•	•	۹	پل قدیم دزفول	۲۷
•	•	۵	پارک ملی و منطقه حفاظت شده دز	۲۸
•	•	۲	جنگل زاویه‌ها	۲۹
•	•	۱	پارک جنگلی عباس آباد	۳۰
•	•	۱	منطقه شکار ممنوع هفت تنان	۳۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شهرستان شادگان

همان‌گونه که در جدول ۳ آورده شده است، تالاب بین‌المللی شادگان (با فراوانی ۱۳ نفر پاسخگو)، مهم‌ترین جاذبه‌ی گردشگری شهرستان شادگان می‌باشد که هم در دسته‌ی گردشگری روستایی و هم در دسته‌ی گردشگری طبیعت و گردشگری آب قرار دارد. همچنین ۱۰۰ درصد جاذبه‌های گردشگری این شهرستان جزو گردشگری آب و گردشگری طبیعت می‌باشند و علاوه بر این ۴۰ درصد مربوط به گردشگری روستایی بوده و نوع دیگری از گردشگری در این شهرستان شناسایی نشده است.

بر اساس توضیحات مسئولان گردشگری این منطقه، تالاب بین‌المللی شادگان، یکی از تالاب‌های بزرگ ایران است. این تالاب در جنوب غربی ایران در جنوب شهر شادگان در استان خوزستان واقع شده‌است. در همایش تالاب‌های جهان که در رامسر برگزار شد تصمیم گرفته شد که سه تالاب شادگان، خورموسی و خور الامیه با عنوان تالاب شادگان شناخته شود. کنوانسیون رامسر معاهده‌ای بین‌المللی است که در ۱۹۷۱ امضا شده و منظور حفظ و نگهداری تالاب‌ها می‌باشد. سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان، روستای رگه را به‌عنوان روستای نمونه و پایگاه گردشگری تالاب معین کرده و ایستگاه گردشگری در این منطقه احداث نموده است و افرادی در زمینه راهنمایی و ارائه خدمات مورد نیاز به گردشگران تعیین شده‌اند. از سوی دیگر، همواره می‌توان قایق‌هایی با قایقرانان نوجوان را در کنار آب منتظر یافت؛ مناظر این تالاب به‌ویژه در فصل بهار و اواخر زمستان دیدنی می‌باشد. ساکنان بومی تالاب شادگان دارای صنایع دستی می‌باشند که می‌توان با ایجاد جایی برای فروش هنر دست بومیان هنرمند تالاب، این صنایع دستی ارزشمند را ارائه داده و زمینه اشتغال را نیز برای جوانان منطقه ایجاد کرد. مهرباب قوچانی و همکاران (۱۳۹۸) نیز بیان کرده‌اند که تالاب شادگان به عنوان بزرگ‌ترین تالاب بین‌المللی ایران، یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین تالاب‌های کشور و حتی جهان است. وسعت تالاب، طبیعی بودن آن، غنای بالای گونه‌های گیاهی، جانوری و زیستگاه‌های آن، ارزش فوق‌العاده‌ای را برای این تالاب به ارمغان آورده است؛ علاوه بر این، شرایط کالبدی روستاها و سبک زندگی مردم در اطراف این تالاب نیز زمینه‌ساز توسعه‌ی گردشگری در سطح منطقه است.

جدول ۳- جاذبه‌های گردشگری در نواحی روستایی و شهری شهرستان شادگان

Table 3-Tourist attractions in rural and urban areas of Shadegan County

گردشگری سلامت Health tourism	گردشگری مذهبی Religious tourism	گردشگری تاریخی Heritage tourism	گردشگری فرهنگی Culture tourism	گردشگری بیابانی Desert tourism	گردشگری طبیعت Nature tourism	گردشگری روستایی Rural tourism	گردشگری آب Water tourism	فروانی پاسخ Frequency of answers	جاذبه‌های گردشگری Tourist attractions	ردیف No.
					•		•	۱۳	تالاب بین‌المللی شادگان	۱
					•	•	•	۱۰	روستای رگبه	۲
					•	•	•	۱۳	روستای صراخیه	۳
					•		•	۱۰	دارخوین	۴
					•		•	۴	نخلستان‌ها و انهار سنتی شادگان	۵

شهرستان شوشتر

مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری شناسایی شده در نواحی روستایی و شهری شهرستان شوشتر در جدول ۴ آورده شده است. با توجه به یافته‌های این جدول می‌توان دریافت ۶۵ درصد جاذبه‌ها مربوط به گردشگری طبیعت می‌باشد که بیش‌ترین آن معادل ۵۰ درصد مربوط به گردشگری آب است و شامل سازه‌های آبی شوشتر، حاشیه‌ی رود کارون، پل بند شادروان، بند میزان، تنگ عقیلی، دره اناری، چشمه آب سیزنگر، پارک طبیعت آبشار و پل بند لشکر است. مجموعه آبشارها و آسیاب‌های آبی بزرگ‌ترین و پر بازدیدترین بخش سیستم آبی تاریخی شوشتر (سازه‌های آبی تاریخی شوشتر) است. در این مجموعه باستانی، تعداد قابل توجهی آسیاب آبی وجود دارد و نمونه کامل و بزرگی از به‌کارگیری نیروی آب برای چرخاندن آسیاب‌ها را می‌توان در آن مشاهده نمود. این مجموعه از بی‌مانندترین نمونه‌هایی است که جهت استفاده بهینه از آب در ادوار کهن مورد بهره‌برداری قرار گرفته است. سازه‌های آبی شوشتر، از عظیم‌ترین سازه‌های آبی ایران و جهان می‌باشند که فناوری و تکنولوژی مهندسی آب در عهد باستان را نشان می‌دهند. این بناها و تاسیسات در ارتباط با یکدیگر و به هم پیوسته بوده و با برنامه‌ای یکپارچه کار می‌کرده‌اند، به گونه‌ای که این شهر بزرگترین موزه آبی جهان نامیده می‌شود (عابدینی و بیگی پورمطلق، ۱۳۹۲). علاوه بر این، به زعم پاسخگویان، شهرستان شوشتر دارای ۴۰ درصد گردشگری تاریخی، ۱۵ درصد گردشگری مذهبی، ۱۰ درصد گردشگری فرهنگی، ۵ درصد گردشگری روستایی، ۵ درصد گردشگری سلامت و همچنین فاقد گردشگری بیابانی می‌باشد.

جدول ۴-جاذبه‌های گردشگری در نواحی روستایی و شهری شهرستان شوشتر

Table 4-Tourist attractions in rural and urban areas of Shushtar County

ردیف No.	جاذبه‌های گردشگری Tourist attractions	فرکانس پاسخ Frequency of	گردشگری آب Water tourism	گردشگری روستایی Rural tourism	گردشگری طبیعی Nature tourism	گردشگری بیابانی Desert tourism	گردشگری فرهنگی Culture tourism	گردشگری تاریخی Heritage tourism	گردشگری مذهبی Religious tourism	گردشگری سلامت Health tourism
۱	منطقه کرای	۲								
۲	روستای کوه‌زر	۳								
۳	سازه‌های آبی شوشتر (آسیاب‌های باستانی سیکا)	۱۴								
۴	پل بند لشکر	۱۱								
۵	حاشیه رودخانه کارون	۱۲								
۶	پل بند شادروان	۱۳								
۷	بند میزان یا والرین	۱۱								
۸	قلعه سلاسل	۹								
۹	برج کلاه فرنگی	۶								
۱۰	کاروانسراهای شوشتر	۴								
۱۱	خانه مستوفی	۵								
۱۲	تنگ عقیلی	۸								
۱۳	دره اناری	۷								
۱۴	مقام صاحب‌الزمان (عج)	۲								
۱۵	امامزاده عبدالله	۳								
۱۶	پارک طبیعت آبشار	۹								
۱۷	طبیعت روستای گرآب	۷								
۱۸	طبیعت روستای تنگ تکاب	۸								
۱۹	چشمه آب سیزنگر	۶								
۲۰	آرامگاه یعقوب لیث صفاری	۴								

مطالعه بروشورهای ارایه شده توسط مسئولین روابط عمومی و توضیحات راهنماهای حاضر در مجموعه نشان داد، سیستم آبی

تاریخی شوشتر که به نام سازه‌های آبی تاریخی شوشتر معروف است، مجموعه‌ای به هم پیوسته از ۱۳ اثر تاریخی شامل پل‌ها،

بندها، آسیاب‌ها، آبشارها، کانال‌های دست‌کند و تونل‌های عظیم هدایت آب است. این ۱۳ اثر به صورت یک سیستم واحد

هیدرولیکی و در ارتباط با یکدیگر کار می‌کنند و در دوران هخامنشیان تا ساسانیان، جهت بهره‌گیری بیشتر از آب ساخته شده‌اند.

این ۱۳ اثر تاریخی به فاصله کمی از یکدیگر در محدوده شهر شوشتر واقع شده‌اند که با عنوان سیستم آبی تاریخی

شوشتر به صورت یک‌جا به عنوان دهمین اثر ایران در فهرست میراث جهانی یونسکو با شماره ۱۳۱۵ به ثبت رسیده‌اند که فهرست

اجزای سازه‌های آبی شوشتر بدین شرح است: بند میزان، برج کلاه فرنگی، رودخانه دست‌کند گرگر، پل بند گرگر، مجموعه

آبشارها و آسیاب‌های آبی، بند برج عیار و نیایشگاه صابین، بند ماهی بازان شوشتر (بند خدا آفرین)، قلعه سلاسل، نهر داریون، پل بند شادروان، بند خاک، پل بند لشکر و پل شاه علی، و بند شرابدار

در مجموع بررسی این چهار منطقه دارای جاذبه‌های گردشگری در استان خوزستان نشان داد که از مجموع ۶۹ جاذبه گردشگری شناخته شده در این مناطق، ۳۸ جاذبه مربوط به حوزه گردشگری آب می‌باشد. به عبارت دیگر، بیش از نیمی (۵۵ درصد) از جاذبه‌های گردشگری در این مناطق مربوط به جاذبه‌های مرتبط به آب می‌باشند.

تفریحات مرتبط با گردشگری آب در منطقه مورد مطالعه

همان‌گونه که جدول ۵ نشان می‌دهد، بر اساس نظرات مصاحبه‌شوندگان، تفریحات زیرمجموعه گردشگری آب در مناطق دارای جاذبه‌های آبی در استان خوزستان به ترتیب اولویت عبارتند از بازدید از جاذبه‌های آبی (۹۴ درصد)، قایق‌سواری (۹۲ درصد)، ماهی‌گیری (۵۶ درصد)، شنا (۵۰ درصد)، بلم‌سواری (۴۶ درصد) و نهایتاً پیاده‌روی و دره‌نوردی (۳۰ درصد) می‌باشد.

جدول ۵- فعالیت‌های گردشگری آب در منطقه بر اساس نظرات مصاحبه‌شوندگان

Table 5-Water tourism activities in the region based on the interviewees' view

درصد	فراوانی (نفر)	تفریحات مرتبط به آب
percent	Frequency (person)	Water related recreational activities
۹۲	۴۶	قایق‌سواری
۵۶	۲۸	ماهی‌گیری
۵۰	۲۵	شنا
۹۴	۴۷	بازدید از جاذبه‌های آبی
۳۰	۱۵	پیاده‌روی و دره‌نوردی
۴۶	۲۳	بلم‌سواری

تأثیرات توسعه گردشگری آب بر منطقه و زندگی مردم محلی

جدول ۶ تأثیرات توسعه گردشگری آب بر منطقه و زندگی مردم محلی را بر اساس نظرات مصاحبه‌شوندگان نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول آمده است مهمترین اثری که تقریباً اکثر مصاحبه‌شوندگان، آن را ذکر نمودند، ایجاد اشتغال و افزایش درآمد برای مردم محلی بخصوص جوانان (۹۸ درصد) می‌باشد، پس از آن، افزایش امکانات و زیرساخت‌های منطقه (۹۴ درصد) و سپس توجه بیشتر ادارات به این مناطق (۲۷ نفر) می‌باشد.

جدول ۶- تأثیرات توسعه گردشگری آب بر منطقه و مردم محلی بر اساس نظرات مصاحبه‌شوندگان

Table 6-The impacts of water tourism development on the region and local people based on the interviewees' view

درصد percent	فراوانی (نفر) Frequency (person)	اثرات توسعه گردشگری آب Impacts of water tourism development
۹۴	۴۷	افزایش امکانات و زیرساخت‌ها
۵۴	۲۷	توجه بیشتر ادارات به منطقه
۹۸	۴۹	ایجاد اشتغال و افزایش درآمد

استقبال از توسعه گردشگری آب و حضور گردشگران در منطقه

در رابطه با سوال پنجم پژوهش، یعنی استقبال ساکنین از توسعه گردشگری آب و حضور گردشگران در منطقه، تمامی مصاحبه‌شوندگان متفق‌القول بیان داشتند که ساکنین از توسعه گردشگری آب و حضور گردشگران در منطقه خود رضایت داشته و از توسعه بیشتر آن استقبال می‌کنند و در صورت امکان همکاری‌های لازم را خواهند نمود.

نتیجه‌گیری

گردشگری آبی شامل سفر به مکان‌های خاص برای شرکت در فعالیت‌های مبتنی بر آب است. برخی از افرادی که مایل به شرکت در فعالیت‌های مرتبط با آب نیستند، سفرهای گردشگری آبی را به منظور بهره‌مندی از فضای گردشگری و مکان‌های گردشگری در نزدیکی توده‌های آبی مانند رودخانه‌ها، دریاچه‌ها یا دریاها، تنظیم و برنامه‌ریزی می‌نمایند و از این مکان‌ها بازدید کرده و در فعالیت‌های مرتبط با آن شرکت می‌کنند. استان خوزستان، یکی از مناطقی است که از پتانسیل‌های لازم برای اجرا و راه‌اندازی گردشگری مبتنی بر آب برخوردار است. در بسیاری از نواحی روستایی این استان، جاذبه‌های گردشگری با این بستر فراهم است که می‌تواند به عنوان مبنایی برای برنامه‌ریزی در راستای توسعه روستایی مورد نظر قرار گیرد. به همین منظور، این پژوهش با هدف شناسایی جاذبه‌ها و پتانسیل‌های گردشگری آبی در نواحی روستایی استان خوزستان انجام شد. در این راستا با افراد مطلع و دست‌اندرکاران گردشگری در نواحی روستایی چهار شهرستان اهواز، دزفول، شوشتر و شادگان مصاحبه شد. لازم به توضیح است چون بعضاً امکان تفکیک نواحی روستایی و شهری دارای پتانسیل گردشگری مبتنی بر آب وجود نداشت، در پژوهش، نواحی مورد هدف گردشگری آبی در حوزه‌های شهری هم ذکر گردیده‌اید. در کل، نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که در مناطق مورد مطالعه بیش از نیمی از جاذبه‌های گردشگری در مناطق مورد مطالعه در استان خوزستان، مربوط به گردشگری آب می‌باشد؛ مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری آب در نواحی روستایی و شهری شهرستان اهواز عبارتند از تالاب

بامدژ، حاشیه رودخانه کارون و پل سفید اهواز. از جمله جاذبه‌های گردشگری مبتنی بر آب شهرستان دزفول می‌توان به آبشار شوی، سد و دریاچه دز، حاشیه رود دز، تالاب هور مزرعه، دره توبیرون، دریاچه تمی، دره کول خرسون، دریاچه شهین، تفریحگاه ساحلی دز (علی کله)، پل قدیم دزفول و دریاچه میانه اشاره کرد. تالاب بین‌المللی شادگان، مهم‌ترین جاذبه گردشگری شهرستان شادگان می‌باشد که هم در دسته گردشگری روستایی و هم در دسته گردشگری طبیعت و گردشگری آب قرار دارد. سازه‌های آبی شوشتر، حاشیه رود کارون، پل بند شادروان، بند میزان، تنگ عقیلی، دره اناری، چشمه آب سیزنگر، پارک طبیعت آبشار و پل بند لشکر نیز از جمله جاذبه‌های گردشگری آب در شهرستان شوشتر می‌باشند. در مجموع، گردشگری آب در این مناطق شامل تفریحاتی مانند بازدید از جاذبه‌های آبی، قایق‌سواری، ماهی‌گیری، شنا، بلم سواری و نهایتاً پیاده‌روی و دره‌نوردی می‌باشد. توسعه گردشگری آب باعث ایجاد اشتغال و افزایش درآمد برای مردم محلی بخصوص جوانان و افزایش امکانات و زیرساخت‌های منطقه می‌شود، همچنین به زعم اعضای گروه هدف، ساکنین مناطق دارای جاذبه‌های گردشگری از توسعه گردشگری آب و حضور گردشگران در منطقه خود رضایت داشته و از توسعه بیشتر آن استقبال می‌کنند. بر اساس نتایج حاصل از بررسی‌های میدانی انجام شده و یافته‌های پژوهشی مطالعه، به منظور توسعه و گسترش گردشگری آب در نواحی روستایی استان خوزستان پیشنهاد می‌شود، تبلیغات کافی به منظور معرفی جاذبه‌های گردشگری آبی در نواحی روستایی در سطح استان و خارج از استان از طرف اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری استان صورت گیرد؛ همچنین، از آن‌جا که برخی فعالیت‌های گردشگری آبی مانند قایق‌سواری در منطقه وجود دارد، می‌توان با پیاده‌سازی گردشگری آب به عنوان یک صنعت با مدیریت مناسب در منطقه، این فعالیت‌ها را ارتقاء داد.

منابع

۱. ادهم ملکی، م.، غنیان، م. و چاسبی نژاد، ل. (۲۰۱۵). گردشگری آب، راهبردی برای توسعه پایدار استان خوزستان. کنفرانس بین‌المللی توسعه پایدار، راهکارها و چالش‌ها با محوریت کشاورزی، منابع طبیعی، محیط زیست و گردشگری، تبریز، ۱۷-۱.
۲. اسماعیل‌زاده، ح. و صالح‌پور، ش. (۱۳۹۵). تحلیلی بر تأثیر ابعاد توسعه پایدار اجتماعات محلی بر توسعه گردشگری طبیعی با نظرسنجی از ساکنان روستایی شهرستان نقده. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۸ (۲)، ۳۳۱-۳۱.
۳. امانپور، س.، محمدی، ا. و ناصر، م. (۱۳۹۲). رتبه‌بندی شهرستان‌های استان خوزستان از لحاظ شاخص‌های گردشگری با استفاده از مدل TOPSIS. فصلنامه علمی- پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال پنجم، شماره دوم، ۲۰۱-۲۲۱.

۴. باباخانزاده، ا. و لطفی، ص. (۱۳۹۱). ارزیابی اثرات گردشگری بر روستای قوری قلعه. فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری. سال هفتم، شماره ۲۰، ۱۱۶-۸۱.
۵. بهروزی فر، د. (۱۳۹۴). ضرورت توسعه صنعت گردشگری در جهت توسعه پایدار شهری. دومین کنگره علمی پژوهشی افق های نوین در حوزه مهندسی عمران، معماری، فرهنگ و مدیریت شهری ایران، تهران.
۶. بیضایی، م. و صداقتی، ع. (۱۳۹۶). ارائه شاخص های هویت فرهنگی ایرانی- اسلامی منطبق با انواع گردشگری فرهنگی و با ملاحظه عامل پایداری گردشگری. فصلنامه میراث و گردشگری، ۷ (۲)، ۱۱۱-۱۳۱.
۷. خادم الحسینی، احمد، قریب ممبئی، ت. و قائد رحمتی، ص. (۱۳۹۴). سطح بندی مناطق نمونه گردشگری استان خوزستان. فصلنامه علمی- پژوهشی و بین المللی انجمن جغرافیای ایران، دوره جدید، سال سیزدهم، شماره ۴۷، ۲۵۲-۲۳۱.
۸. رحیمی، د. و رنجبر دستنایی، م. (۱۳۹۱). تحلیلی بر شناخت توانمندی ها و برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری در سد کارون ۴ (با استفاده از مدل SWOT). فصلنامه علمی- پژوهشی برنامه ریزی منطقه ای، سال دوم، شماره ۷، ۹۳-۱۰۸.
۹. رضوانی، م. و مرادی، م. (۱۳۹۱). امکان سنجی توسعه گردشگری با رویکرد سیستمی در روستاهای حاشیه کویر میقان اراک. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال یکم، شماره ۲، پیاپی ۲، ۴۰-۱۵.
۱۰. طیب نیا، س. ه.، محمدی، س. و منوچهری، س. (۱۳۹۴). تحلیل تأثیرات گردشگری بر کیفیت زندگی روستاییان (مطالعه موردی: بخش اورامان شهرستان سروآباد). مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، سال ۵، شماره ۱، شماره پیاپی ۱۳، ۱۷۹-۱۶۳.
۱۱. عابدینی، م. و بیگی پورمطلق، ف. (۱۳۹۲). بررسی رابطه سازه های آبی با شرایط ژئومورفولوژی (مطالعه موردی سازه های آبی شوشتر). همایش انجمن کوآترنری ایران، دوره ۱، ۴-۱.
۱۲. فرجی راد، ع. و آقاجانی، س. (۱۳۸۸). تحلیلی نو پیرامون گردشگری و جدیدترین طبقه بندی آن. فصلنامه جغرافیایی سرزمین، علمی- پژوهشی، سال ششم، شماره ۲۳، ۷۲-۶۱.
۱۳. محمدی ده چشمه، م. و داری پور، ن. (۱۳۹۴). امکان سنجی توسعه منطقه ای بر پایه صنعت گردشگری در استان خوزستان با استفاده از مدل ترکیبی FAHP- GIS. فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال ۶، شماره پیاپی ۱۲، ۴۴-۳۱.
۱۴. مطیعی لنگرودی، س. ح. و نصرتی، م. (۱۳۹۰). امکان سنجی توسعه گردشگری در نواحی روستایی از دیدگاه گردشگران (بخش کرگانرود شهرستان تالش). مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره پیاپی ۴۱، شماره ۱، ۸۴-۶۹.
۱۵. مهرباب قوچانی، ا.، غنیان، م.، خسروی پور، ب. و سیکراتز، ج. (۱۳۹۸). تبیین چارچوبی جهت بسط حمایت از توسعه گردشگری روستایی بر اساس تلفیق نظریه های تبادل اجتماعی و تصویر مکان (مورد مطالعه نواحی تالابی استان خوزستان). فصلنامه پژوهش های روستایی، ۳ (۱۰)، ۴۶۹-۴۵۲.
۱۶. مهرباب قوچانی، ا.، غنیان، م.، خسروی پور، ب. و سیکراتز، ج. (۱۳۹۸). مؤلفه های مؤثر بر تعهد و ترجیح فعالیت های گردشگری در میان ساکنان نواحی روستایی تالاب های استان خوزستان. مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، جلد ۱۵، شماره ۱، ۷۰-۵۹.

17. Ameri, M. (2017). Feasibility of rural Tourism development in the village of Seyyed Hassan in Shushtar. *International Journal of Geography and Regional Planning Research*. Vol.2, No.1, pp.24-35.

18. de Castro, E., & Gomes, H. (2020). Water resources and tourism development in estrela geopark territory: Meaning and contributions of fluvial beaches to valorise the destination. *European Countryside*, 12(4), 551-567.
19. Eslami, S., Khalifah, Z., Mardani, A., Streimikiene, D., & Han, H. (2019). Community attachment, tourism impacts, quality of life and residents' support for sustainable tourism development. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(9), 1061-1079.
20. Fachrudin, H. T., & Lubis, M. D. (2016). Planning for riverside area as water tourism destination to improve quality of life local residents, case study: Batuan–Sikambing River, Medan, Indonesia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 234, 434-441.
21. Fernandes, G., de Castro, E., & Gomes, H. (2020). Water resources and tourism development in estrela geopark territory: Meaning and contributions of fluvial beaches to valorise the destination. *European Countryside*, 12(4), 551-567.
22. Folgado-Fernández, J. A., Di-Clemente, E., Hernández-Mogollón, J. M., & Campón-Cerro, A. M. (2018). Water tourism: A new strategy for the sustainable management of water-based ecosystems and landscapes in Extremadura (Spain). *Land*, 8(1), 2.
23. Gunathilaka, M. D. K. L. (2019). Water tourism a new strategy: Assessment of water quality, landscape and aesthetic value of selected tourist destinations in ingiriya, Sri lanka. *Asian Journal of Science and Technology*, 10(05), 2.
24. Hanafiah, M. H., Azman, I., Jamaluddin, M. R., & Aminuddin, N. (2016). Responsible tourism practices and quality of life: Perspective of Langkawi Island communities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 222, 406-413.
25. Mimbs, B. P., Boley, B. B., Bowker, J. M., Woosnam, K. M., & Green, G. T. (2020). Importance-performance analysis of residents' and tourists' preferences for water-based recreation in the Southeastern United States. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 31, 100324.
26. Moraru, A. D., Duhnea, C., Barbulescu, A., Juganaru, M., & Juganaru, I. D. (2021). Residents' Attitude toward Tourism—Do the Benefits Outweigh the Downsides? The Case of Constanta, Romania. *Sustainability*, 13(2), 882.
27. Moreira, C. O., & Santos, N. P. (2010). New opportunities for water environments. River tourism and water leisure activities. *Water and Tourism. Resources management, planning and sustainability*, 147-168.
28. Muhsin, M., Sumanto, A., & Rahmawati, F. (2020). Feasibility Study on Sustainable Natural Tourism In Bajulmati Natural Tourism Area. *International Journal of Business, Economics and Law*, 21(5), 47-52.
29. Santos N P, Cunha L (2008) Novas oportunidades para o espaço rural. Análise exploratória no Centro de Portugal. In Santos N P, Gama A (Coord.) *Lazer: da Libertação do Tempo à Conquista das Práticas*. Imprensa da Universidade de Coimbra, Coimbra: 209-225.
30. Yang, D. (2021). Online sports tourism platform based on FPGA and machine learning. *Microprocessors and Microsystems*, 80, 103584.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی